

223

Parvetch 1889

1889

64
32
56
36
24
32
64
56
20
3

38 4
2

Staatsarchiv
Graubünden.

70 8

Staatsarchiv Graubünden, Chur
(StAGR)

Signatur: II 13 k 3

Uordens e statuts della Fid. Wischneunca

519

de
Fujelsch,
revedi iql oñ 1889.

A Statuts gienerals.

I. Redunonzas dils Wischins / Wisch.^{ca.}

§ 1.

La Wischneunca de Fujelsch formescha
ina fracziun dil Fid. regl cum in della
Cadi. - Il dretg, che competeschen,
alla Wischneunca tenor constituziun
cantonal vegnen, ea equi entras las
redunonzas dils Wischins de Wisch-
neunca cheu sesento, sco ils Schwiizers cheu
domiciliars.

§ 2.

La Wischneunca fa en sias redunonzas entras
il pli dils leu presents Wischins ils statuts
e reglas de quella. Ella legia ora, sia su-
prastonza, las nezzessarias commissiunor
ses officials, decretescha las necessarias
taglias de Wischneunca e nominescha
et approbescha l'administraziun dils
officials, prosequescha il dretg de prender
si nous Wischins e votescha sur ils pugns
de recapitulaziun.

Il dretg de votar entscheiva cuil regn gavel
oñ complenig / Art. 7 della constituziun cantonal

§ 3.

La Wischneunca vegn clomad'ensemen entras
ils gieraus en uffeci aschisavens, sco quels
anflen per necessari. Als Wischins de
Pueras, Selva & Tochamus, sto ei vegniz fatz
enconisehenz silmeins in di avon, cun excep-
ziun di lo dis, che tuts Wischinadis ein,
obligai de vigniz en la farria. —
s' Wischins Muschabelo pon pretendor, Wischneunca.

§ 4.

Las redunonzas de Wischneunca vegnen
dirigidas dal presidentz de quella e il
secund gieraus ha l'obligaziun de tener in
exach protocoll sur tuttas ordinaziuns e
concluso de quella. — Il protocoll duei
sin l'emprema suondonta redunonza
de Wischneunca vegniz legius avon esutta-
mess all'aprobariun de quella.

II Supranonza u Oberheit de Wischneunca.

§ 5.

- a) La supranonza de Wischneunca vegn formada ord nov comembers, numnadamein
treis gieraus e sis cussigliers. Ordils sis
elegi cussigliers legiz la Wischneunca ora
in Statthalter, Cassier, ed in saltè.
- b) La comisiun de scola vegn formada ord
6 comembers.
- c) La comisiun pauperilla ord 7 comembers
comprius en il segnet Farrer. Las duasura
allegadas comisiuns legien ord lutz mièz in
comembers sco presidentz.

d) La comission de quens, che ha de reparar e verificar, ils quens de Wischneunca, ina gada per on vegn formada ord 5' comembers elegi ord ils differents vischinadis. Il president de quella numna la Wischneunca.

e) Il gieraus militar, vegn elegius mintgamai, per on tenor lescha.

f) La Wischneunca legia eunc mintgamai, ultra, della sura allegada, comission in urentader, de biestga ed urentaders de carn, per la Wischneunca tenor lescha cantonal.

§ 6.

Il stais gieraus vegnen serementai, sin Wischneunca entras il president cass.

Seramen. Vus sco elegi gieraus vegnis ad engirar, tier, Diu, il tutt pussent, e tutt savievel, che vus leics consciensiusamein, administrar, e survigilar, ils beins e la polizia de Wischneunca, leics exequir exactamein, e non partischon, las concernentas leschas ed ordinaxium dil cantun e della Wischneunca, ed en tutto graus aschi lunsch, sco ei stat en vris uffeci suenter vris meglier, saver, e poder, schurmegiar, ed augmentar, ils interress della Wischneunca.

Plaid de seramen. Tutt quei che i ami vigne, legiu, avon, cun ils plaid, ed jeu hai bein, entelgiu, vi jeu, vegnir, suenter e salvar, cun ils fatgs, suenter, miu, meglier, saver, e poder, tuttas causas a buna fai, e senza malar, aschi pilver, mi gidi Dieu, la souga Trinitat, Nossa Donna e tutto ils logns amen.

Il statthalter, duei, aschi gleiti, sco el ei dalla Wischneunca elegius, vegnir, seremenz saussin Wischneunca dal president.

Seramen dil Statthalter.

Vus sco elegius, statthalter, della Wischneunca, vegnis ad engirar, che vus en tut leics encurir, de promover, il beinstar, della Wischneunca.

che Vos leies esser in dretz e recli statthalter,
 senez bein quen de vris prender en e dar ora,
 havez buna cura de vris puns e piogns e far
 buna obedienscha a gl Oberkeiz de Wischneunca.

Plaidis dil seramen sco sura § 6.

III. Regulativ della Hitzchentas.

§ 7.

- a) La suprapostanza ha de manaz e survegliaz l'en-
 zira administraxion de Wischneunca, d'exequir
 tuttas conclusiuns e de survegliaz ch'ils statuts
 de Wischneunca vegnien observai.
- b) Legia ella ora ils sequents ugnas: „Ugnas per
 venda e captanias, ils ugnas de tuttas baselgias,
 igl ugan della spenda de pieun S. Wigeli,
 igl ugan dil paupers, sal spenda.“
- c) Survigilescha la suprapostanza l'administraxion
 dil sura numnai elegi ugnas e pren mintg'on
 entras ils treis gieras cul segner Farrer giu il
 quen de tutts ugnas, nuach ei duei vegniz mirau,
 ch'ils capitals de quelas ugnas vegnien sigirai
 entras sufficients unterpfand.
- d) Censurescha tutts surpassaments de statuts
 ed ordinaziuns de Wischneunca.

§ 8.

Tuts conclus ed ordinaziuns della suprapostanza
 deigien vegniz mess a protocoll; era duei en tutts
 Heimathscheins, ils quals vegnen dai ora mo
 solet dal president de Wischneunca, vigniz regi-
 strai e secrets en in cudisch.

§ 9.

Ils comembers della suprapostanza retiden
 in salari de fr. 1:50 et per di quel dis ch'els
 ston impunder de castigiaz, conceder la lena
 e visitar fetgs e classenas.

Seramen dil pievel.

Vus vignis ad engiaz:

Desuondar ed obediz a camonds e scamonds
 de ed ina elegida suprapostanza tenor saver
 e puer.

D'igidar ella de mantener bien uorden
 el dretz en vischneunca, de purtar
 agidas encunter fallonzas e surpassa-
 ments, de cur ella promover il beinz
 star e tochesentar il mal en vischneunca.
 Sche vos etc. §: sco sura fier la suprapostanza.

Per tutti autors diò, che vegnen in pondi per
 netz ed interess della Wischneunca, eluein
 tenoz temp e circumstanzias vigniz indem-
 nisaj cun ina raschuneivla taxa. Era ei tenoz
 conclus de Wischneunca di gl on 1873 vegniz
 decretau, ch'il proceh per tier en la taglia
 cantonale duei oz e per adina udiz al presi-
 dent de Wischneunca, il qual ha aber era de
 preparar las concerentas controllas e tier en
 la taglia.

Quellas dietas ein fixadas per diò
 en Wischneunca sin froi 3 adli e per
 diò ord Wischneunca fro 5. j

§ 10.

Stint'on deigi la suprestonza render quende
 sia administraxiun economica alla leutiz
 destinada comissium de quens, la quala duei
 singl'endis diò. To chunchenomas reportar
 il resultat alla Wischneunca, la quala ha lura
 il dretz de sal quen approbar, ner diò appro-
 bar, ni era specials clariments sur de el ina causa
 ner l'autra, che relatiun, cun sal quen.

§ 11.

Plugaus etellas baselgias, parvendas e pauper-
 eser j: paubespas j han l'obligaxiun de prender
 en tur mauns ils quens e quels survejlar, ed
 administrar concienziosamein. Sch'ei vegn
 dau giu, capitalo, sche deigi en els quels turnar
 a metter ora sil megliez ch'is an, adina aber
 cun seguir, quels cun, in sufficienz unterpfand.
 Dues il fondo sin ina u l'autra moda vigniz
 carsehentaus, sche duei era quei oveschamen
 vigniz portaus en quen ed administraus sco
 e cun iql auter actiuz. Els han de mirar, sura tuts
 bagets de parvendas e caplanias, ch'ei vegniz
 manteni e conservaj en bien stand ed uorden.
 Encas aber de grondas reparaturas vid quels,
 ein els obligaj de avon che far tallas, solidas
 la suprestonza. Plinavon han elera de ver
 quida, e mirar, sura, che tuts beins, schischento
 vegniz bein manteni e cultivaj.

Era da temps che parvendas e captanias ein vacantes ein ils ugaus sco d'ed auters temps obligai detroz en e dar, ora tut quei che croda en tallas periodas. Per tut lur breigias ed administraxium, ritscheiver, els in, rasehneivel e comensurau, honorar, en daners.

§ 12.

Sigin duei en partixiuns nor tiez auters cass poder divider, u sparter capitals de raubas pias, sco era buca importos de messas perpetuas, rings perpetuus, de sal, pieun, graun etc. Ille leutiez predestinau ugaus ein, sut responsabilitat obligai de mirar, sura, che quei daventi buz, sco era de mirar, che tuts capitals seigien adina realmein, sigirai, sufficientamein.

Capitals de raubas pias san vigniz pagai giu, tenor in unanim concluso de wischnunca, mo de S. Martin ne S. Andrius, e xwar sto scadin, cur ch'el daz il tscheins de S. Martin declarar, ch'el pagi era il capital, il qual sto lura daventaz sil pli hard de S. Andrius.

§ 13.

Il statthalter ha detroz en e dar, ora il currentz, tenor quen ch'el ritscheiver ord mauno dils qierens. Quel ritscheiver per tut sias breigias ina paga annuala de frs. 30. Era ha el l'obligaxium de surveillar e mirar che las pungs vias e piogno de wischnunca vegnien manteni en bien stand ed uorden.

IV. Il Saltè.

Il saltè ei en dispositiun della suprestanza ed ha de vigniz suentera tuts comonds de quella e principalmein dil president. El ha de far tallas citaxiuns e visadas ad el surdadas da part dil president, ni era della suprestanza; plinavon ha el de domondar, sin wischnunca,

ilomeinis, far si e dexider, las tocharnas, priu ora,
siez elecziuns e fatgo cantonals, nua ch'ei vegn
numnau dumbera-vusche. Per sias funcziuns
officialas vegn el bonificaus sco suonda:
a) Per scadinaz citaziun nera avisada fr: - : 25^{ct}
b) Per quorsas ded 1/4 era edepli anorma ded 1 ura priu
fr: - : 35^{ct}. Per autras inponderaziuns de tempes
en survetsch della suprestanza ha el 2 fr. ad i ni
1 fr. per il miez di.

B. Statuto Specialo.

§ 15.

Pastors ven vigniz priu sco vischins burgais
de Wischneunca mo sub las suondontas condi-
ziuns:

1. Non duos triarzas dils votants esser persuentes;
2. Sto il petent pagar, en cassa de Wischneunca,
na el fundo general de scola ina certa suma,
la qua la vegn ficada dalla Wischneunca,
aron, che prender, si in tal lieu burgais.

I Domiciliai

§ 16.

Scadin burgais schvizz er ha tenor lescha federala
il dretg de sedomiciliai, en scadina Wischneunca
sco wischin domiciliai, sto aber oravon demandar
la respectiva Wischneunca per la concessiun de
domicil ed inponder, alla cassa de Wischneunca
persuenter, inq taxa de frs 2.80^{ct} dretg tier la
quellida dils beins comunals vegn concessius als
domiciliai mo tenor stipulaziun della lescha
cantonale e nies presentz worden forestal, appro-
baus dal Sch. Cussegl Pign. Dal benefici d'il fundo
pauperil ein elo selaus ora, en scadina, moda.

§ 17.

Era ein, ils domiciliai obligai de portar, tuttas
taglias e gravexias de Wischneunca, sco ed actual
ils burgais nativs conform allas determinaziuns
della lescha sur dils domiciliai de 1875, ella

quala ein era numnai, si pli detagliada me in ils
dretgs de quels visavi, a las respectivas Wischneuncas,
sco era ils regress della Wischneuncas visavi, ils
domiciliai.

Regulativ

sur della gravexias e quodida de tuts beins
comunals della Wischneunca tochenaus
si igl on 1885.

Art. Las lavurs cuminas.

§ 18.

Tuttas lavurs cuminas de wischneunca de
scadina, qualitat, deigien, da cheu navenda,
vegniz fatgas a norma de quodida dils beins
gienerals.

§ 19.

Eis ei fatg in'exceptiun cun il chiss, che la wisch-
neunca ei obligada de trez. Quel deigi vegniz
marcadaus via de trez navenda de Tochenauz
en si tochen, sin ils confins dil kanton tur
e pagou ord cassa de wischneunca.

§ 20.

Scadina schurnada de lavur cuminz ei fixada
sin otg uras de lavur, entochaventz quella la-
damaun, a mesa las otg entochentz las duodisch;
lura in'ura q. e. tochen l'ing reposiz e cun
quell'ura puspei continuaz tochen mesz
las tochen della sera; quei ei pil temps de
stad.; temps d'uviern aber, entochaventz
cun il November entochentz gl'emprem Mars,
vegn ei dau l'entschatta a mesa las nov della
damaun entochentz las treis della sera, schentz
mo mes'ura, reposiz e la schurnada de
quei temps quinta da mo per $\frac{3}{4}$ di.

§ 21.

Scadin muncar, della fixada uras de lavur,
vegn reduzius a norma de temps.

§ 22.

La norma de lavur cumina, che mintga, particulaz, ha de purtar giu, vegn quintada, ora sin sequenta, moda: Il diembz, total de dis lavur cuminas, fatgas el dequors d'ed in on, vegn dividius el total imporz della quidida de beins comunals, en la quala classa croden: la lena de fiug, la quidida de pastiras ed alps tras thiers, pochia che ord il resultaz de quei quen scotipulescha il maximum, ner il minimum dellas schurnadas, nez meglioz detz, suenter, quei imporz vegn quintauz ora contas schurnadas mintgin ha de luvraz, tenoz sia quidida. Emend aber, ch' in tal quensa, vigniz realisaus e precisaus per iel atun, sche sto mintgamaiz, la quidida di gl on presentz, vigniz luvrada giu iel on proxim avignientz.

§ 23.

Sur dil resultaz de novvas lavurs cuminas de presentz deigi immediatz, vegniz serrau quen, e schau luvraz, suenter, quels, ch' ein, anaves entochen danier, ton sco pussivel ei, e zwaz, sub la presenta ordinada, survigilonza, e quoz dil di.

Cun danier 1886 deigi aber, vigniz fatg e serrau, giu in exact quen sur tuttas lavurs cuminas; quels, che han lura, de schliez, deigien luvraz, suenter, e quels, che han de bien, deigien star, cri, entochen, ch' ei, ein, uliv.

Arischun, aber ch' il presentz, uorden duess passar, en vigor per cun danier 1886, sco era arischun, ch' il quoz dil di lavur cumina, el presentz, niev uorden, ei, stabilius pli lungz, sche vegnien ils dis di gl uorden veder, passonz en vigor era egl uorden niev, quintaz, scadin, ton sco ils d'abien, sco ils de schliez, mintgin, mo per $\frac{3}{4}$ di.

§ 24.

Tgi, che vegn avisaus tierz lavur cumina, e compara, buca tierz quella senza esser, sufficientamein, cun, raschuns, penconischidas e perotgiadas, ha el termin de 24 uras de pagar, en cassa de wickneunas, la stipulada taxa. Tierz impurtontas e pli grevas, nez heichas lavurs deigi mintgin, che vegn avisaus, procurar, per in, sufficientz, luvrez, priu, ora el cass de grevas malrognas.

Sus in negligents tierz impurtontas lavurs, sche deigi, tal stover, pagar, la schurnada de frs: 6000. La taxa, per negligents, che lavuren buc, cura,

Ch'ei vegnen arisai, ei stipulada de pagar, a gl'avisader, della lavor, cumina per mauns della cassa de wischneunca ps: 2: 40 ct., il qual di vegn lura quintaus sco per luvraus.

Il bos, che vegnen durvrai, tierz lavurs cuminas, vegnen reparti giu en duas classas, ils bun e ferm bos vegnen scheriai $\frac{1}{4}$ di ed ils menders bos 1 di e la clasificaziun, ei puschada al surveglader, della lavurs cuminas. Las uras de lavor per il bos de igien, cuzzar, circa 6 uras ed iglum, che va cul boor ha la schurnada sco in auter luvre.

§ 25.

Scadin luvre, silla lavor, cumina ei obligaus de luvrar flissiamain, sventer sia forzas, cass contrari vegn ad in bal, reduciu, la schurnada sventer marets.

Scadin famiglia, che vegn clamada tierz lavor, cumina, ei obligada de termetter sufficiento luvners tierz la lavor, cumina, sch'ella ha fals en famiglia; cass contrari, san quels vegniz, enviar a casa ne reduciu, la schurnada sventer prestaziuns.

§ 26.

Il luvners sin lavurs gienerales han de resubmetter allas ordnas e camonds dil respectiv surveglader. Il dis de lavurs cuminas de igien, vegniz, reparti sin las familias cun risguard dil diumber, de dis, al tempo custeivel ne meins custeivel.

§ 27.

La Wischneunca elegiz annualmein, ne era per plirs ons in ner dus personals, che han de surveglar e dirigier tuttas lavurs cuminas, quella controllar e taxar giustamein conform prestaziun, dil luvners. Pils survegladers della lavurs cuminas ei finau ina schurnada de ps. 3 adli; en quella schurnada ei aber era eun compigliaun, en ad els l'obligaziun, de manar tuttas liestas e controllas ed autras casualas lavurs internas de quella natiz e quei gratis.

Mintgin, che ha dedira a luvur cumina, deigi vigniz, avisau tier, quella sil pli tard la sera avon dal tgauitz de su vischinadi, il qual ha luera ded incassar, el termin fixau tenor § 24 la taxa de frs 2:40 et da talo, che ignoreschen e neglighesen, il di de lavor cumina e surdar, lura il respectiv importa al surveglader, dellas lavuro cuminas.

Scadin tgauitz e tgautegia dellas alps deigi purtar, il quida, per tuttas necessarias, remaduras sin su, toc intschess e lura repurtar, al surveglader.

Mintg on de danico deigi vegniz, sarrau quen dellas lavuro cuminas. Tonscha il stipulau quen buc, sche deigi vigniz, schau luvrar, tenor bein, manigiar, sin igl on proxim futur; vonza ei aber, eunc dis de lavor cumina, sche deigien quello vigniz, schai, luvrai, giu, igl emprem.

Tgi, che mas a luvur cumina senza esser leutier, avisau, survegn nigina, schurnada.

Liberas dellas lavuro cuminas ein: Tgl'emplojan civil, il gieran militar ed ils calusters della farria Sedrun.

Taxas sin la quidida de pastiras ed alps cuminas.

§ 28.

Per cuvierez las annualas expensas q'generalas, com pi= gliau, en tuttas intradas annualas dis beins fore= stals, vegn la quidida de pastiras ed alps comu= nalas taxada sufficientamein, per cuvierez igl annual comunel deivel, current. Diessen las expensas comunalas non providentamein in on ner l'autoz, crescher, dil stipulau, sche vegn la wischnunca era a tener, sub in tal suppli dil deivel, entras alzar, las taxas mintgama, suenter, ils basegns.

§ 29.

Tuttas pastiras de biestg sco de tgauras, priu ora, quellas ch'ei concedidas als paupers e basegnus de segar, sco era ils quolins aults, vegnen vendidas de segar, als wischins de wischnunca de segar, aber quei adina senza pregiudicar, la necessaria, jarva per la pasulaziun della biestga e quei tenor, conclus della wischnunca.

§ 30.

Scadin, far nischunsei lubiu mo en greppa e buca, sin sorts de paupers ne che vegnen vendidas, sco era buc en partg de biestg e quei mo la primavera en in absolut cass de bledg salidon e damonclouh la suprazion a per la respectiva concession. Pluaffens l'entier lubi einadina mo farcla e futschel.

§ 31.

Taxas sils s.w. thiers de Wischnenca, che gauden la pasculaziun generala e fein jester;

a) Ina s.v. vacca paga annualmeins	fr. 2:00 cl.
b) In " " stier ni stiarla "	fr. 4:00 cl.
c) In s.v. vadi " "	fr. — : 50 cl.
d) Thiers manedels de nadina sort per taga	fr. — : 25 cl.
e) In s.v. cavagl " "	fr. 2:00 cl.
f) In s.v. pulcin " "	fr. 1:00 cl.
Al fein jester, paga per meter cubic	fr. — : 31 cl.

§ 32.

Taxas sin divers products per jester.

- a) Jesters, che vulen cavar rigescho de vinars sin nies intschers, han de retter, dalla suprazion, ina patenta e pagar frs 10 en cassa de Wischnenca.
- b) Mineralogs, ils quals fan dièvez de quei mistregn sin nies territori, han mademamein de retter tier la suprazion ina patenta e pagar per quella en cassa de Wischnenca frs 50. —

Orden riguard ils arves e fein jester;

§ 33.

Tuts quels, che vegnen en Wischnenca cun thiers suenter, il temps fixau tras conclus della Wischnenca, ston per quels pagar arve. — Mintg on, la domengia avon S. Martin, vegn ei tenid, Wischnenca per fixar cun conts thiers mintg fug possi vegniz en, sco era per fixar la taxa d'el arve de quels thiers de cumpra.

§ 34.

Mintga fug ha il dretg de vigniz en Wischnenca, cun il fixau quantum thiers grond, ultra de vadials giuvens e thiers manedels, bein aber sub

la clara condixiun, che nigin astga vignis en cun thiers
 per in auter. — Denton ei ei aber lubis, de bratar
 giu ina gada per on in thier, v. d. vender in e cum
 prar in auter della madema spexia senza arve,
 da venton, quei el termin, ded in meins nez
 marcau de Glion a l'auter, bein aber cun l'obli-
 gaziun tier in tal cas de notificaz, immediat
 alla suprazion. — Per in thier piars ha
 scadin, vischin il dretg de vignis, en cun in
 auter della madema qualita, senza arve e
 quei senza ulteriusas terminaziun dil temps.

Cassau.

Las stabilidas taxas per thiers d'arve ein:

- a) Per in s.v. cavagl vegn pagau fr: 17:—
- b) " " " " vacca " " fr: 7:—
- c) " " " " mugia " " fr: 6:—
- d) " " " " stier nestiarla " " fr: 4:50cl
- e) " " " " vadi sur sis jannas " fr: 3:40cl
- f) " " " " vadi sub " " " fr: 1:—
- g) " cauras, nuoras e pors sur ion il tga fr: 1:—
- h) " pors sur in on il tga fr: 2:—

§ 35.

Fein jester. — Sul fein jester vegn capiu
 tut fein, che crescha ord teifer dilo confins
 della Wischnuena, era sch il fins de quel
 ei proprietat ded in vischin burgais de
 Wischnuena, sco era tut fein che vegn cumpraus
 da particulars e queliis da lur muvels, seigi lura
 quei cun tierz neutiz ni pischentaz, el l'ing.

La taxa per tal fein jester ei indicada en § 31.
 Dues ei fruntar il cas, ons de scartexia de fein,
 oh ei sedess buca fein de cumprar, en Wisch-
 neuena ed in u l'auter fuss absolut sforzous
 de cumprar fein ord Wischnuena, sche ston
 als pagar niginas taxas per fein jester
 alla Wischnuena.

Uorden a riguard Quolm = bass e pistiras
 de vender per segar.

§ 36.

Tuttas pastiras e pastgo de cauras numnai:
 Quolm = bass nez Quolm = ault vegnen ina gada

per on, el meins d'uos, stigiadas ora en sorts e sin publica aucziun, vendiun, sort, persort, minga, mai a quel che paga il biu. — Il total importo de quellas sorts vendidas adina per in on desegaz croda en cassa de wischnunca.

§ 37.

Sin tallassorts pistira, ch'ei stigiadas e destinadas de vender, persegaz, ha per quel on nigin il dretg de cavar, rigi chs de vinars, sco era buca de, sapientivamein, pasular, giu, cun biestga, ch'ei sul pistur.

Uorden de scola.

525

§ 38.

Per diregiez las scolas de wischnunca elementaras els different vischinadis legiz la wischnunca ora minga 2 ons in cussegl de scola de 6 comembers, cun il segner, farrez, vitiez e quel legia ord su, miez in praesidenz.

§ 39.

Il cussegl de scola ha l'obligaziun e l'auctoritah de cun entelgienscha dils appartenents vischins resp. dils gienituro dils affons de scola, pladi, ils scolasts per tut las scolas de wischnunca, sco era in cassiez u ugan, il qual ha de administrar il fondo de scola gieneral, sco era de miraz sura, che las casas de scola ed ils effects en quellas vegnien manteni en bien stand ed uorden.

§ 40.

Tuts scolasts vegnen pagai ord cassa de wischnunca, la quala ha aver en quella consideraziun il dretg de trez en il tcheins dil capital dil fondo gieneral. Quei che va tierz l'ulteriura procedura en fatgs de scola han ils gienituro, affons e cussegl de scola de observar las ordinaziuns dil nier uorden de scola cantonal. La lena de scola vegn, fatga, tenoz §. 20. dil uorden forestal, fatga voluntariamein, dals affons de scola sez.

Worden Pauperil.

§ 41.

Per survigilar e dirigier il paupereser vegn ei minga 2 onz legier ora ina commissiun pauperilla, consistenta ord 7 comembers. Il Segner, Farrer ei ex officio comember de quella ed era il Sigrs Caplons, ugau dils paupers, de sal e spenda de greun san vigniz, tratq tier. Quella commissiun ha de administrar, concienziosamein, ils beins della spenda, de mirar, che quel vegnien buca sminu, sunder carschentaj. Ella ha milsanavon de reparter la rendita della spenda als paupers, cun particular, riguard dils pli basegnus.

§ 42.

Era ha quella commissiun de disponer sur las pastiras cultivadas dals paupers, ed a quel tenor, ben maniar dar ora de schar lunnar, e guder, quellaz. Era ha la commissiun il dretg de tnetzer, ad in u luter pauper ina falla dorh prau, e dar ad in auter falla, ch'ei eunc pli basegnus. Era las pastiras, ch'ei predestinadas de schar, segar, ner spalar, ils paupers, ha la commissiun de disponer, e reparter, scopo tucar, cun risguard dil pli u meins basegnus.

§ 43.

Il greun, e sal = spenda duei buca vigniz, partus denter, artavel, sunder, ei duei ading, vegniz, incassau, dal possessur, digl unterpfand. Vegn in dal unterpfand vendius ner artaus, sche duein ils contrahents ner artavel, far de saver, sal las midadas el termin, de 15 dis als ugau spenda.

§ 44.

Tals paupers, che han retratg almasna e mieren giu, senza descendenz, e tadin anavos facultah, deigien, stuer, pagar, anavos alla casa pauperilla, quei valsen, ch'ei han retratg ord quella.

§ 45.

Il ugau pauperil fill'en, il tscheins ed il sal. Il ugau spenda fill'en, il tscheins ed il dumies. Il dumies, vegn rimmaus e conservaus el cumah de spenda e surdaus en dispositiun della commissiun. Il tscheins annual en daners surda, igl ugau spenda, cura ch'el dat giu,

quen alla commissiun de quens, la quala surdab
 quei a glugau pauperil, il qual cum i glugau=
 spenda ensemen reparta presalvond il salij
 sin ils paupers son daners sco greun, tenor la
 lista, che vegn ad els consignada dal president,
 ner dalla commissiun, pauperilla. Quella distri=
 buziun, duei da ventaz, regularme in minga
 2 ner 3 meins ed eunc plis avens, sch' il besogn
 damonda. —

Il sal regn d'aus ora sollet, entras i glugau
 pauperil.

Determinaziuns a rignard pisturs
 e thiers la primavera

§ 46.

Aschi baul sco pussivel duei il president, redunar
 la wischnunca, per sedeliberaz, cura farmundi.
 Tut vischinadis sco era cautegias ded al ps ein,
 obligaj, de placiz bun e sufficients pisturs
 general, ils quals dueien era, adina, adimpliz
 lur obligaziuns.

§ 47.

Tut thiers, che vegnen schai, ora, sin pistura,
 duein vegniz mess sub pistur. Tut thiers casa,
 duein da tut temps esser sufficiendamein
 en ferrai. La primavera, entochen, cargar ad
 alp ha scadin vischin il dnetg ded ira cun tut
 ses thiers, prius ora nuorsas e cavals, en siu mises,
 adina aber era sub in sufficients pistur. Cheu
 ei aber de remarcar, che scadin vischin ei obligaus
 de vischinar, en siu vischinadi per quei tutting
 cun, cauras e thiers casa, e xwar mingin en
 quei vischinadi, ch'el ha quei on fustg fuig de
 calonda-kars, prius ora il cass ch'el ha vess ordavon
 declarau, als vischins, ch'el vegni a midar locaziun.

§ 48.

Cura che scadin vischin va cun ses thiers a mises,
 ei el obligaus ded ira son sco pussivel pervia
 e schaniar de far, don cun ira vinavon senza
 pascular, sco era metter gliens sufficients
 leutier.

§ 49.

Seadin ei, en particular, responsabelo pils doño, che ses thiers fanz, sco era, ils vischinadis, corporaxiuns de mises ed alpa, sco tallas, per doño, che thiers de tallas cuminoxas duessen caschunar; han aber adina, il regress vid, ils pisturs, sche ei vegn mussau ora, ch' il doñ seigi fatgs per culpa e neglighienseha de quels.

§ 50.

Seadin vischinadi ei obligaus de haver in u plis sufficients penders. Quels ein strenga=mein obligai, de pindrar tuto thiers, che van el prau, seigi de di ne de notg, sco era de miraz si sura, che tuto thiers= casa, seigien adina de tut tempo bein en ferrai. Ils thiers, ch' el pendra, eis el obligaus de metter, a mauns al patrun de quels, sche pussivel ei. La quei buca daventar, sche ston quels vegniz, mesa ferm e sche nigin recloma per quels, sche deigien als sin il proxim firau, ner domengia, vigniz manas sin cadruvi. Vegnen els cheu a patrun, sche ha quel de pagar, al pendez, las occuridas spesas e la penderdira. Duesen quels thiers era cheu buca vigniz a mauns, sche vegnen, els ad interrim, mes aut pistur, suenter haver, priu, giu, la nodad in giera, e schau scrivez ora quella en in fegl pupli, tenoz usih, ner lescha cantona lla. Seanunzi schaz lura in proprietari, sche ha quel de pagar, tuttas spesas occuridas. Era ei il pendez obligaus de dar, en alla suprestonza, tuto quello, ch' ein neglighents cum en ferrar, il thiers= casa, ner schaz, irz, ils thiers pils praus ner han thiers cum vèrs e vegnen quel buca en nuegl.

§ 51.

Las stipuladas taras de penderdiras ein:

- a) Per in cavagl ————— fr: — : 20 Ct.
- b) " in cavagl cum pulein, ————— fr — : 30 Ct.
- c) " thiers d'armal priu ora vadials fr — : 10 Ct.
- d) " vadials, caurras, nuorsas e poro fr — : 5 Ct.
- e) " enseuls e pursehals ————— fr: — : 3 Ct.

Vegnen quels thiers pindrai, tempo de notg, sch' ei la tara il dubel della sura indicada.

§ 52.

Scadin, pender, che fa buca sia obligaziun, exactamein, dui, vegniz, castigiaus; mademamein, ein era ils vischinadis, che miren, buca de haver, sufficiento penders, sulla posta al castitz di gl oberheit.

§ 53.

Duess ei dar il cass, ch'in u l'auter vischin. less per, mitschar, della penderdira, buca, en conoscher, ses agiens thiers, serculas silsuenter, aber tonaton, che i fussen ses, sche sto in tal pagaz, dubla penderdira e croda en cas de repetiziun, eunc en castitz.

Determinaziuns speciallas, nua che minga wischinadis ha de metter e tener ses thiers la primavera, e co secontener, cun quels.

§ 54.

Carorgia poi lo emprems 8 dis, suenter farmundi, vigniz cun ses thiers = casa tochen neu Gieppig, suenter aber, tener quels sin sia pastira de casa.

Cavals e nuorsas ston vigniz mess en Plaun = miex cun ils de Surrhein e Fueras.

Surrhein poi lo emprems 8 dis, suenter esser fatg mundi, vigniz cun thiers = casa ena giul Drun, suenter era tener quels sin sia pastira de casa.

Cavals e nuorsas han de vigniz mess en Plaun = miex.

Fueras metta cavals, nuorsas e thiers = casa, a Plaun = miex.

Selva. Las nuorsas auden a Plaun = miex, thiers = casa e cavals aber, els Plans = Selva.

Osshamut ha il dretg de metter ses thiers = casa, cavals e nuorsas sin sia pastira de casa, ad els elada tenor brev de marcan, buc aber en Surpality. Las nuorsas pon aber era ira en sin l'alp de Tschamut, ston aber, ira eglault, successivamein suenter la neiv.

Haruns e Camischollas pon metter, cavals e thiers = casa, sin sia pastira de casa, las nuorsas aber, si Waltgèra cun Sedrun, Gonda, e Bugnag.

Gonda e Sedrun metten ils thiers = casa cavals e nuorsas la primavera si Waltgèra; ils cavals e thiers = casa vegnen sut il madempistur. —

Cun ils cavals eis ei i gl worden obligatoris, de minga 8 dis midaz giu, il local de pasculaziun

denter, ils mises de Waltgèva, Cungièri, e la Wal e
quei tochen, cargar ad alp. Aschi ditg sco ils
cavals vegnen catschai, la sera a casa, han quels
ded ira, per sequentas vias. Daven de Cungièri,
vi Waltgèva e da leu elaven dil Drun oragiu.
Daven della Wal della Wal = Bugnai, giu. Ono
fardis spon Sedrun e Gonda era guder cun cavalo
e thiers = casa, ils emprems 8 dis il Drun, sur
via, aber aschi gleiti sco pussivel ei ira a
Waltgèva cun tals thiers e pascular.

Bugnai ha dretgo cun thiers = casa ils emprems
8 dis enagiu ils puors = Bugnai e suenter sin
la Wal. Las nuorsas e cavals a Waltgèva.

Sco schon indicau en § 47 ha mintga vischin il
dretg ded ira cun ses thiers = casa en sin mises
cura che plai, ad el.

§ 55. a

Il nurse de Waltgèva ha l'obligaziun de tener
si dora las nuorsas suenter, la neiv mintga mai,
sco ei vegn terrain, e son sco pussivel tener ellas
ord pistira de vacas, sco era de miraz, ch'ellas
mondien buca sur il "Kripli" giu sin intschess
ded tri e mondien, cheutras a perder, sco era
ch'ellas mondien buca silla Puozza avon cargar.
Encass de malauras e neiv ils emprems 8 dis
ciel obligaus de metter, quellas la notg en
Zonna a Waltgèva

§ 56.

Il nurses dell'entira wischnenunca ein la prima =
vera obligai, de catschar, giu, las nuorsas e xwar
senza nigina extra indemnizaziun, els solils
local, sco cheu suonda:

- I Il di avon la fierg de Sedrun,
- II Il di avon cargar, ellas ad alp e xwar stavlar,
quellas stediam ein, sin quei ch'ellas sapien
vignir, cargadas e messas a mauns exact al
nurse della stad. Duessen els eunc sechar anavv
enquala, sch'ei els obligai, de aschi gleiti sco
els san u vegnien, fatgs attents, de miraz, ch'ellas
vegrien senza retardiment, silla Puozza.
En il cass, ch'els ignorassen, de far, il sin, pussivel,
han, els de purtar, las consequenzas.

§ 55. b,

Las nuorsas, che vegnen messas a Plaun =
miex dueien, esser, kultas, sub in ed il ma dem
pistur. - Aschi gleiti sco eigli terren au,
deigien ellas vegnir, viultas eneuenter.
Muoh, el as Wals e tenidas si ded ault
dellas alps. Tgom, Kual e Muoh, e buca
schar vignir, ellas giu, de bas en adora,
prie ora cass de neiv. En quels logens
nummai si ded ault ha nigin il dretg de
catschar, ellas ord in liug en l'auter.
Per se cavals de Selva e Plaun = miex
han per, lur, grenza l'ava de Kual.

§ 57.

528

Il nurse de Waltgèva ei obligaus, de quei di che vegn cargau chitschar, sia montanera a Plaun-miez e quella metter, leu a mauns al nurse della stad. Era il nurse de Plaun-miez ei, obligaus de consignar, quei di las nuorsas al madem, el madem liug. Ho de Tschamuh, han de consignar, lur nuorsas quei madem di, che carga, al nurse della stad e xwar, uolla Val dil plaun, nez, sil quolm-Val.

§ 58.

Davard il stavlar, las nuorsas, cur ch'ei vegn fatg mundi, ei stabiliz, il sequent uorden: Quei di, che vegn fatg mundi a las 11 uras de miez di d'iein, omis dus nursers, quel de Plaun-miez e quel de Waltgèva, vegniz en-remen, en Dutzgrond, aschla, che mingin vesi lura che l'auter, prendi buca nuorsas quid sù, territori. Qua che las nuorsas, ses anflen de quellas uras, d'iein, ellas vegniz, stavladas. Se he giez, che nuorsas de Farcuns e Camischollas duessen pli u meins curdar, cun quellas de Plaun-miez, sche han eston quel vischin tonaton pagar, il pistur, de Waltgèva era per, quellas tallas nuorsas, che croden, en agiu, Plaun-miez.

§ 59.

Nuorsas de vaccas, sin pastira cun biestga armen- fira, ei scomendau, de tener. Encunter comi ei l'ubiu, de tener, ina nuorsa de Agauras cun in toschutt, de tetta, nez, dus toschutts, se humatins. Quellas nuorsas duein vischinar, mo cun las cauras, aber, bein capiu, che nuorsas e toschutts de cauras, hagian, de vischinar, e pagar, il pistur, cun apisa, e pagaglia.

Regulativ per las nuorsas della stad.

§ 60.

Il nurse della stad ei obligaus de retscheiver, l'entira, unida montanera nuorsas de Waltgèva e Plaun-miez a Plaun-miez, quellas de Tschamuh, ella Val dil plaun, nez, sil quolm-Val e ded ira, cun quellas cun tut quitau, en sur la pun de Selva della Val de plaun si direiz, tochen,

sin la Guozza e quellas tener cura leu e pasculaz
sco suonda:

Tochen, ils 5 de September han ellas de star
sin la Guozza. Spirau quei termin, sa il nursez,
vigniz culla montanera neu sin l'alp de Tschamuz.
Leu deien, las nuorsas abez vigniz tenidas riguru-
samein, si da sum las Nurschallas, Guozzas
dil lai, Laieti e Thuma entochen che laschi-
schadas dell'alp Tschamuz ein, se colocadas
ella midada bassa de Miler. En quella midada
deien, las nuorsas ristaz aschi ditg sco pusseivel
ei, e cura de leu daven, vigniz neu, ella val
Walging. Il nurse ei adina obligau de son sco
pusseivel tener, si las nuorsas ord pastira de
biestg. El ei era responsabel per tuto dons, che
las nuorsas figiesen, temps de stad cun vigniz,
ora giu els praus ed ers. Curch'ei vegn discargau,
ei el obligau de catschar ora giu las nuorsas
la sera avon a Diem el claus.
Il nurse, vegn placiu sin puplica Wischneunca
cul pli dils vischins presents.

§ 61.

De prender, nuorsas la stad ord l'alp ei lubiz, a
scadin, sut las suondontas condiziuns:

Quei duei adina daventaz cun savida, ed en pre-
schienesch, dil nursez, il qual duei bein miraz
la nota de scadina nuorsa, che vegn prida ord
la montanera e tener ina exacta liesta de tgi v. d.
marcar, bein la nota, il diember, e da tgi ch'ellas ein,
pridas ord l'alp e quella controlla portar sez
la xavrada e mussar, avon talla, sch'in nerl'auto
vischin, desideras de mirar, a tras quella.

§ 62.

Da tuttas spesas, las qualas la Wischneunca vegn
nez esitada de far, si eun hermetter, umens
ell'alp de nuorsas ne schiglioz, per auters quolms
e vals entuorn, ad encurer, nuorsas suenter, la
xavrada el claus de Diem; ha il nurse de pagar,
la mesada, sez, priu, ora in cass fetg nun prove-
diu, en consequenza dil qual cass insa addos-
sar, al pastor, nigina culpa.

Uorden della Ravrada de nuorsas.

Hagin duei passaz, el claus de nuorsas avon las
 8 uras della damaun, ner avon ch'ei vegni dals
 gieraus dau lubienschu leutiez. Era duei nigiz
 iraz sur la palera e mirs en ed ora, sco era buca,
 mettez nuorsas durond la ravrada ord il claus.
 Plinavon, eis ei scomondau de tondex nuorsas
 e nodaz, tschutts durond la ravrada. Ein ellas
 ravradas e ligiadas tuttas, sche duei vignir dau
 en, il diembes che scadin, ha ravrau e nodau
 si exact da quei personal, ch'ei leutiez destinaus.
 Ord il claus cun ellas van successivamein, in suenter
 l'auter, sco suonda:

Gel'empren Cavorgia, Surrhein, Tschamuz,
 Selva, Bugnais, Sedrun, Gonda, Camischollas,
 Fareuns edil davos Bueras e xwar, mintga
 vischin cun lassias separadamein, sin quei
 ch'ei sappi vignir, verificau il quantum
 e las nodas.

Vonz ei anavos nuorsas ner tschutts buca
 nodas, sche croden quels tierz a S. Wigieli; priu
 era tschutts ch'in u l'auter, savess mumar ora,
 ch'ei fetlassen eunz, desias nuorsas. Outras
 nuorsas, las qualas vegnen buca a patrun, ston
 dal Statthalter, de Wischneunca vignir, pridas
 a mauns, vignir, priu giu la noda e quella
 screeb ora ella garetta ner el fegl Official tenor,
 lescha. Vegnen quella sin quella moda buca,
 a patrun, sche vegnen ellas suenter spiraxium,
 dil termin, peremboris vendidas e pagau
 ord quei importo las spesas occuridas, il rest,
 croda en cassa etc Wischneunca.

§ 64.

Agin particular, ha il dretg de pigliar, si thiers ner prender fals entamaun, ils quals ein buca ses agiens per aschi diltg sco eiglier terrein. Fgi che survegn, sument, esser serrau giu la pasculaziun di gl'atun cun neiv, thiers jasters, ei obligaus de imediaz tenor lescha cantonala far scriver ora fals en ina gasetta ner el figl official indiconh, la qualita, dil thier, schlasteinz ed il pail de quel cun sia, exacta moda. Vegn quel a mauns, sche ha il patrun de pagar a quel che ha il thier, ina rasehuneivla bonificaziun, per tuttas rias breigias e quots occuri da quella savards. Dil rest, determinescha la lescha l'ulteriura procedura.

Regulativ a rignard il cargar ad alp.

§ 65.

Cun excepziun de tuts thiers, che mintga vischin, ha tenor conclus de wischneunca il dretg de tener a casa, sco era cun excepziun dil radial, ils quals ei vegn era tenor conclus de wischneunca lubiz de schar, metter en in liug ner l'auter, adadau, degien tuts thiers d'animal vegnir cargai ad alp, mintgamaiz els logens predestinaz, sco ei vegn dalla wischneunca stiziau, giu e fixau.

§ 66.

Als cautebias de tuttas ^{alpe} han de pladir, tuts pasturs excludivameinz per pagaglias en daners. Il conceder a pasturs de scadina sorz de prender en l'alp cun els da ses agiens thiers sco supplement della pagaglia, ilo qualo han nigin dretg en quella alp, priu ora ina vacca per necessari diaver, dil latg al pastur, ei absolut, scomondau. Plinavon, han ils cautebias de pladir, ils pasturs cun la clara condiziun, che quel pastur stopien, pertgirar tuts thiers, che quell alp po purtar, seigien lura de tgei natira, ch'ei veglien, e quei, claven dil di, ch'ei vegn cargau ad alp endochen, ch'ei vegn discargau, las alps ner dau lartg ils thiers pils praus.

§ 67.

Fier il cagar, sco era igl'ira a mises a Stulinatock,
 Miler e Scharinas ei lubiz dedita de Sudada
 si ina gada. Schabegionz aber neiv, ch'ins
 stuess vigniz culla biertga ord l'alp ner mises,
 sch'ein ils respectiv personaveb auctorisaz
 de vigniz dals praus de Sudada era giu, ston
 aber, sch'ei gli ei eunc buca fatz il fein, turnaz
 anavos ell'alp ner mises da Stalamusa e
 Liez en.

§ 68.

Futs s.v. thiers dellas alps, che vegnen pri ord
 quellas a casa, hiez cas de neiv etc. astgen avon
 ils 29 de September buca vigniz schai ora sillas
 pastiras de casa sub nigins tettels. - De leu
 claven, po aber mingin ira libram ein per
 las pastiras ner alps cun ses thiers.

Dretg de tener a casa thiers silla pastira
de casa.

§ 69.

Mintga fuig ha il dretg de tener ultra de vadial,
 2 thiers a casa. Scha begionz il cas, ch'in thier
 fuss malseun dal temps de cagar ad alp,
 ner rigness malseun en l'alp, sche po quel
 vegniz tenius ner prius ord l'alp a casa, sto
 aber vegniz urentaus e reconischiis d'ad
 in urentader de thiers per malseun. Ha
 il respectiv vischin, ultra dil thier malseun,
 schon dus auters a casa, sche sto el cagar
 il malseun aschi gli ei sco quel ei suffi-
 cientamein restabilius. In tal thier, prius
 ord l'alp, ei obligaus de vischinar, en sia
 alp, recalvonz sch'il possessur de quel havess
 avon mo in thier a casa, sche sto el vischinar
 a casa cun il seun e malseun. Futs thiers,
 che vegnen teni a casa, en obligaz de vischinar
 cun il madem pastur cun spisa e pagaglig
 ensiu vidz.

§ 70.

Als possessurs de cavals ei lubiz, de prender ord
l'alp per lur dievez, ils cavals diesch dis suenter,
cargar, e diesch dis avon discargar, aber quei mo
el cass ch'in tal havess avon mo in thier a casa,

§ 71.

Tuts cautebias per las alps de schetgs e cavals
duein vegniz, nomnas dalla Wischneunca.

Determinaziuns dellas pistiras de casa,

§ 72.

Bschamut. La pistira de casa de quei vischina=
di entscheiva, sil stavel Bollettas e la val-gronda
anen, entochen l'ava della Val-Darvun e la
Val-Darvun inclusiviva entochen, entatiez il
cres, de Plaun-Perdatsch; da leu a grad si
entochen il trutz il pli sisum dellas cordas.
Di cheu d'aven a grad ora entochen il plaun,
dils Planets; da dora si tochen si tier, il trutz
de plaun-grond.

Selva entscheiva, edem denter las avas della
Quozza e Qual, il qual toc pastiz, Selva ha
de guder comunablamenz cun Fueras; da dora
l'ava Qual tut exvar ensi tochen si tier, il
crapp dil tais; da leu a grad en encunter, ils
aults dils crains entochen entatiez las vals,
nua ch'ei glien in pegn de miscalgias per tierm.
Curch'ei van culs thiers suden, han ei il dretg
de vigniz, dal trutz giu dem Surpaliz oragiu,
aber senza pasculaz, sin l'alp. De pli han ei
eunc tut il pastg entochen, o tier, igl vaul
plontau en.

Fueras. Giu Surrhein, igl entsches denter
l'ava Qual e la Quozza, cun Selva, scosura
remarcav, tut la pastira de Plaun-miez
en ed ora, tochen sils confins dell'alp dil

20.
Tgom; anera tochen, ils grepps dil lac comunabel
cun Sedrun. Depli l'entira Hallamusa entochen,
el drun della Vallatscha; dal maun de Liex
las fontaunas sco il fil della Pulanera dat
giu; il Davos entochen sut igl uaul Liex en
ed ora. Dal maun de Milla las plauncas
Flurin, tochen o tierz il clavau de Tschuppina;
ensi tochen Stoppa verda ed anen tochen
el drun dadens ils blechs.

Camischollas e Tarcuns daven, dil clavau
de Tschuppina, compris en la Lendadusa,
tochen en ils Bauns = Strem, tut la pastira,
de biestg. - Davenda dil miz anenasi tochen,
ils Bauns = Strem ha il vischinadi de Gonda
il dretg de guder, cun els ensemen.

Gonda ha pastira de casa tschun, dis la Ruina =
plauna cul vischinadi Sedrun, sco era l'entira
val dil Rün, mademamein cun Sedrun.

Depli ha Gonda tut la pastira de Waltgeras,
Vons tochen en siel drun, sco ils Bauns =
Strem taglien via.

Damiex Mos, daven tochen, dis cagar, ner dar,
pils praus ils Thiers ha il vischinadi de
Sedrun, il dretg de guder, il Glawn = Waltgera
cun, ses s.v. Thiers = casa.

Sedrun e Bugnais han tut il Cungier, e
Ruina pleuna, priu, ora ils 5 dis, che Gonda ha
dretgs, sco sura remarcas, e xwar ensi tochen
si sum il cresh ded alp. Depli tut il pastg
de vacas della Val = Bugnais, tut igl uaul
i Kiriell, la Scantschalla e la Val = Custeri,
tut il pastg ora giu Davos = Bigliel, tut igl
uaul Bugnais, e la pastira el vilg Sedrun ed
il Rün, sut il stradun. De l'autra vard dil

dil Rhein, sco il trutz de tgauras va si anen sochen
ell'istonzza della pun vedra cun las Palluttas,
bucaber il Plaun Vallatscha.

Davenda di lo greppo dil lag sochen ell'istonzza,
della pun vedra cun las Palluttas ei de guder,
cun frueras comunablamein.

Surrein ha la val de Claus neu da quest
maun, la pun cun la Gieppia vitier, las
Farviarsas cul Sub-Plaun, il Susseipf,
Pelli dettas ed ils Bärsehaus sochen en Crap-
gries; e la leusi encunter Plaun de vaccas,
sco il trutz giu dem dil Tgom va ora. Di
l'autra vard dell'aua de Nalps las Rägische
e la Riada, ed il Plaun las Cavorgias cun
ils de Cavorgia, ensemen.

Cavorgia. Il Plaun las Cavorgias entochen
il dutg della Rägische u della Riada cun
ils de Surrein; ensi sochen la Muotta della
Foppa della Culeischna e da sum ils aulls
en entochen il dutg della Val-Caltgera;
depli tut la Val-Gierm, ensi sochen, il fopp
della Pallas.

Las Alps esias terminaziuns ed untgidas.

§ 73.

Quolm-Davi. Entscheiva giu, Stavlets e va
ora si sul Pastg de tgauras ora, compriu en
las Gondas, e va suenter, ils confins dell'alp
de Genodusas de Muser, sidengiu; anen ed
ensi tut quei ch'ei pastira, de biestg. Quell'alp
ha ils dretg de sehar, tsumar e beiber, ils thiers
o las Genodusas sill'alp de Muser. Untgida
ha ella giu, las Foppas della Val entochen giu

Siez la tegia dils Decruscho a Sialfontaunas,
cura ch'ei vegn ruhas e neivs.

Val = Strem. Daven della pastira de casa
de Gonda e Camischollas l'entira val, quei ch'i
pastira de biestg. L'untgida de quell'alp ei ora
giu sut ils Bauns tochen la Gonda dadens.
Davenda dils 20 de September, po ei vignir quadi
cun ils thiers de quell'alp: dal maun de Cami-
schollas tochen oragiu siez il miz, e dal maun
de Valtgiva tochen oragiu sco il miz taglia via s'i.

Chischle ha la pasculaziun, cheschaidenter
las vals = Silla = e Strem, engiu tochen dasum
la Londa dusa en ed ora cun la Soppa verda
vitez. Per untgida ha l'alp Chischle i gl
Haut = Flurin.

Val = Silla. Daven della pastira de casa
de Rueras l'entira Val = Silla. Quell'alp ha
era sco untgida i gl Haut = Flurin. Davenda
dils 20 de September, po ei cun thiers de quell'alp
vignir quadi la pastira tochen ora giu dem
Creschling.

Val Giuscun Culmatsch. Ha i gl entiz
Liez daven dils magers de Liez e pastira de
casa de Rueras cun l'entiz Culmatsch, naven
dils praus las Suravas cun l'entira Val = Giuscun
compriu, en la Plaunca biatta, la Cruna tochen
si siez il crap = griem dadens ils bagetgs de Sillez =
suh visari. Encunter il Cresch de Tiarns e da leu
dasum il fill dils Grugns enasi. Las Postgas
han Val = Giuscun e Val = Val de quader ensemen;
Quell'alp ha niginas untgidas.

Val cun Quolm = Val di Siarno.

Datoraz sco ei terminau cun Val-Giuf, gl'entiz Quolm = Val cun. Hiler e Scharinas, l'entira Val = Val di Siarno tochen ils confins dil Kanton Uri cun las Puozzas dil Lag, ed anora giu, encunter Muschaneras ei determinau sco il Cresh = Muschaneras filla ora si encunter la Gonda della Pegnas. Quei toc pastira daven da cheu, entochen si sco la via della Pegnas vegn ena giu, ei de quader, culo thiers dell'alp Surpali^{li} ensemen, per aschi ditg, sco ils thiers de Surpali^{li} van buc ell'alp de Hailgels. Suenter aber, che quels ein staj a Hailgels, pon ei buca vargar ena si il Cresh = Muschaneras. Quell'alp ha era nigina untgida.

Surpali^{li}. Daven dils confins de Siarno, sco grad sura declarau, anora giu, l'entira Riva entochen, ora tierz ils magers, engiu, tochen tierz il Rhein e suenter ena si sco l'aua de Muschaneras flussegiu ora giu. Per schaz t^{metre}gumar ils thiers ha quell'alp il d^{metre}ed ira via ella Gonda = Cufflegl.

Alp de Schamut. Daven dils Confins de Siarno della Puozzas dil Lag, suenter igl ual de Muschaneras oragiu, leu, suenter, ils confins della pastira de casa de Tochamuh, gl'entiz Maun = Farviers, cun las Murschallas e Thoma vitier, enconter, Hailgels entochen en la Siarra. Quell'alp ha nigina untgida.

Hailgels. Daven della Siarra l'entira Val entochen, ils confins dil Kanton Uri e da l'autra vord ils confins de Comerz. Untgida per cas de neiv ha quell'alp il territori denter igl ual della Puozza e l'aua de Sual sin pastira de casa de Pueras.

Alp de Muoth. Gl'entir Glaun = Turpaliz
sur la pastira de casa de Selva ora, tochen ora, il
dutz della Val = Ruinatseh, ensi tochen, sum,
compriz en las Fontanatschas sur las Valo.

Hual. Daven dil dutz della Val = Ruinatseh
anora tochen, ora sil crest dadens la Guzza
dil Tgom, ed engiz tochen tierz la pastira
de casa de Selva e Rueras. —

Tgom. Dadens daven, dils sura nommai, confino
de Hual, suenter, ils confins della pastira de
casa de Rueras e Surrhein, oragiz. Si suron
dal maun della Val = Pardatsch, entochen en
siels confins dell' Alpetta, ed engiz tochen si
sum il Glaun della Tochaffuna, sur Stavel = Seco
ed dadora giu, gl'entir, Pardatsch de stiarls,
anora tochen, ora tierz la pastira de casa de
Surrhein. Il Pardatsch de stiarls ei de quoter
ensemencun ils cavals.

Stavel = Seco. Anen tochen en tierz la Val dil
Trun nez ils confins de Kalps, ensi, sco sura dety,
encunter il Tgom, si sum il Glaun della Tochaf-
funa, anora tochen, otierz la Val = Blaua.

Pardatsch de vaccas e de stiarls ein, sco alp
de cavals. Engiz l'aua, e dadens ils confins de
Kalps de mager, ensi tochen tierz il pastg de
Tgauras, anora la pastira de casa de Surrhein.

Quolm = Cavorgia. Giu, sut ils confins della
pastira de casa da Cavorgia, dalla Guozza
en quei chei pastira de biesg tochen ils
confins de Kalps. Encunter Val = Gierm, era
tut il pastg de biesg encunter la pastira de
Casa de Cavorgia.

Determinaxiuns riqward rabitschar, a casa, ils feins = a pastg, sco era, fretgs de casa.

§ 74.

Tuts feins de quolm = aulh, quolm = bass e pastiras vendidas ei, scomondau, dedira, cun vals fretgs a brass ils praus e far don, cas contrari, croden, vals sub censura e castitg della suprazonza. Era, ei ei, scomondau, deschar, far don entras sechar migliar, giu, il prau ils bos, ils cavals cun prender, suenter, ils pulcins etc; Tuts surpassaments de quest, worden, croden, mademamein, sub castitg della suprazonza. Quest, worden, duei era, surviv, il temps de fretg, per, tuts praus, entochen, discargar. Era duei seadin, ira, per, vias, viadis e sendas, nua ch'el ha dretgs ed era mo cura e cun quello fretgs, ch'el ha dretgs e quei ading cun tut sehanetg e mender, don dil proxim.

§ 75:

Tuttas vias, viadis de fretg e sendas due in la, primavera, vigniz, reguladas e messas en sufficienz, otand practicabel dals leutiez obligai, sin quei, ch' in seigi buca, nez, essitaus de far, don ad auters, muorh, il schlich, worden en quei, riqward.

§ 76.

Plinavon, ei ei, era riqurusamein, scomondau, de, cura ch'ei vegn, mundau, ne era schiglioz, schubergiau, funo etc, de bettes, crappas, mundems, nez, auters materials etc, silla, strada, vias, viadis nez, dutgs, sco era elsuals dell'aua dil mulins de Gondra e Sadrin, sin, muschnas e praus ded autero vischins, sco era, de metter, sin pastiras grondas, massas material, sco era sub grondas etc.

Tuts quello, che conterfan, al sura uorden, ston
pagar, il don case humanus e croden, eunc extra
sul censura e castitg della suprastontg.

§ 77.

Scadin, segar, u, spalar, sin, pastiras ei, scomondau,
resalvont, quello tocs, che vegnen vendi, ne conce-
di, alo paupers de sechar, segar, nez, spalar, tenor,
bein manigiar, della commissum, pauperilla;
madema meinz, ei ei era, scomondau, de far,
ensemenz, e prender, si graschass, sin pastiras,
de tagliar, giu, boto e crestò, per, dievez, destianner,
sco era de tagliar, si tochespets, de turba, per berschar.

Uorden, dilo Suloms de Baghigiar.

§ 78.

La Wischneunca ei obligada de conceder, a
scadin vischin, de Wischneunca, suloms, seigi
quei novs, ne era per creschentar, veders, cuz
ch'il basegno damonda, seigien, de tgei natura,
ch'ei veglien, seigi sin prau, nez, pastira, aber
adina, bein capiu, senza don e pregiudexi d'in-
tier; bein aber, ei mintgin, obligaus de tals
suloms damondar, sin Wischneunca. Las
mademas obligaxiuns ein, era en vigor, per
bratar, giu, suloms.

§ 79.

Tuts suloms novs, ne che vegnen, carochentais,
sin pastira, ston vigniz, pagai, alla cassa de
Wischneunca, 50 Ct. 4ochen, fra 2 mintza 4 meters,
tenor, schexiada, da quel che mesira, tals suloms.

§ 80.

Eisei dus ne plirs vischins, che pretenden per in ed il madem sulom, sin pastira, sche duei il respectiv sulom vigniz messen publica, auxium, e venditiu a quel che paga, il pli bia.

§ 81.

Tuta suloms concedi, sin pastira, croden anavos alla Wischneunca, asehi gleiti sco ei vegn sin, quels buca, baghigiaz pli ella madema natira, de bagetg, ed astgen era buca vigniz claus ora, ner vendi ed era buca, fatg prau, da part dil possessur.

§ 82.

La suprasanza, duei legiez ordiiz, miex in um, che ha de mesirar, escheiaz, tuto suloms novs e carsehentai, sin pastiras e manar, in agien, protocoll sur, de quels.

§ 83.

L'ulteriura, procedura, a riguard suloms e baghigiaz, stipulescha, la lescha cantonalla;

§ 84.

Per suschnas de lena sin pastiras vegn concedi, nigins suloms e naging lena. Era vegnei concedi, nigins suloms per, tegias a particulars sin in schess de l'as alps, resalvon, tegias demises sper, ses agiens bagetgs.

§ 85.

La wischneunca, duei mintga mai, de Tochnu- cheismas legiez, ora dus umens dadens e dus dador Dutz = grond per, decider, qus, sehe bein, il basegn damondi ad in escadin, de baghiaz, ner, buc. No suloms garigiaz, oton vigniz anun- ziaz, ad in u l'auter, chils gieraus, ils quals no si fisheschen, quei als urentaders.

Quels daten siluenter, giu, lur rapports als gieraus,
 ner a la wischneunca, co ei staß cul basegn e la
 davosa, dexida, en davosa, instanza. La spesa,
 pils urentaders pagen ils possessours dils suloms,
 sche quels vegnen concedi, e la wischneunca,
 aber els cass, nua ch'ei vegnen schnegai. Princi-
 palmein, ston, quels urentaders far, adatz e
 se perschua der, sch'ei gli ei avon, vignu, observau,
 cun vender, nez, bratar, suloms, per, leutnas poder,
 cun don della wischneunca, acquistar, suloms
 novs e pli gronels, mo per, cumoditatz.

§ 86.

Per chischnes novs e puors vegn da cheu den vi
 concedi, suloms novs mo encunter, pagamen,
 sche quels vegnen, clamondai sin pastiras.

Determinaziuns a riguard il Baghigiaz.

§ 87.

Tuts nuegl novs san vigniz, baghigiaz, ele mir,
 ner de len; el davos cass sto aber, il mir, funda-
 mental de quel esser, alx aus sin tuts mauns
 si ord la tiarra, de maniera, che tutas quater,
 preits de len seigien, da sum etochen, giu, funs
 compleinamein, si ord la tiarra. Per baghigiaz,
 de len, vegn, aber, dau, nigina, lena de pli, che,
 sco ei gli ei usitau, de dar, pils bagetzs de,
 crapp. A riguard ils irals ei de remarcar, ch'ei,
 vegni dau, dus quaders, per far, las cassas ed in,
 len ded aissas. - Per latiz, vegn, era dau, lena,
 grossa, che sto, vegniz, resgiada, e lattiz, cun aissas.

Per encrappiar, giu, il fetz vegn dau nigina lena,
 Per palancar, vegnera dau lena grossa. Canals=
 fetz vegn, dau mo per ilo fetz = casa; per auters
 bagetgs aber mo el cass, ch'ei gli ei in fetz frequen=
 dau passage sut en ebl ora. Per reparaturas
 de preits = nuegl vegn dau nigina lena,
 Tuts lens de pun ston vigniz fatgs de mir; ei
 vegn aber tonaton, conceduz in ten sut tettel de
 len de pun per, nuegl, ha aber, ele vigniz appli=
 caus vid il pinaz ora, quel.

§ 88.

Concernenz il chischnes, se he sto ei vigniz fatz
 fetz sin, quelo tuts, sco era, nuache pussivel ei,
 metter quelo, si per, preiz encunter, bagetgs; il far
 fetz sin chischnes vegn obligau mo en aschi lunsch,
 sco in sulom, per in tal sa vigniz expropriaus sin,
 ina moda, raschunciola. Stuess il particular,
 aber sur pagar, in tal sulom, se he eis el buca obli=
 gaus de far, fetz sin, quel.

§ 89.

Tutta lena, che vegn concedida, per baghigian,
 e duess curdar, era marscha, ha il respectiv petent
 il dretz de damondar, autra della madema,
 qualitat, pagonz ina raschunciola taxa,
 pella marscha.

Fetz e Classennas.

§ 90.

La supprastonza, ei obligada, de ina gada per on,
 suenter, esser, fatz mundi, wrentar, tuto fetz
 e classennas. Etz dis avon, duei aber, vigniz
 publicas sin wischneunca, sin qual di quella,
 inspecziun, ei fixada.

§ 91.

Classennas e purteglas els vitgs ed uclaus, sco era en logens, nua ch'els pasturs hand ed ira a tras eun montaneres, de igien esser fatgassien uorden, e quei sil pli tard 8 dis suenter haver fatg mundli ils thiers = casa.

§ 92.

Tals, che han buca lur bogetgs e classennastiez l'emprema urentada, en sufficien, stand ed uorden, vegnen da novamein, adverti dagl urentader, de haver regulau, tuttas muneouxas de quellas vards el termin, ded otg dis, indicon, el madem temps a tals il comensurau, e prexisau, castitz el cass, ch'els laschien eunc spirar, quei termin senza effect. - Ei in tal proceder, da parh digl urentader, fatgs senza success, sche croden, ils culpeivels el ad els fixau, e menetschau, castitz.

§ 93.

L'administraxiun forestala procura la supraz-
stenza entras il leutiez qualificau personal
1. Sachchef: ed il Rievierforster, ils quals dus
vegner elegi e serementai; dalla Wischnunca.
Os officials per l'administraxiun forestala
vegner elegi mintgama; el quors dil meins
Juni per in bieni de 2 ans, il qual di vegner
era las autres elecxiuns dil officials de
Wischnunca renovadas.

§ 94.

L'administraxiun forestala ha l'obligaxiun
de miraz sura, che tuttas ordinaxiuns perscrettas
en il cheu present uorden forestal, vegner
observadas exactamein; ella s'informescha
flissiamain sur l'activitaz dil Rievierforster,
data quel ils necessaris entruidamens ed
interquera e castigiz tuts surpassaments,
che conterfan allas ordinaxiuns dil cheu
present uorden forestal.

Per quei intent vegn ella sesius aschi savens
se il basegno demandaz.

El linavon ha l'administraxiun forestala
d'incassar exactamein tutas taxas de lenas
e castitgo per preffels forestals, sco era de
render mintg'on el meins de Juni ina gada,
in detagliau ed exact quenz alla Wischnunca.
Gl'incassamen d'importos per caussas forestalas
hade darentaz el quors dil meins November
e December.

La suprazstenza formescha era el mactem, sempre
la competentia dertgira per tuts preffels
forestals.

La cassa forestala ei en scadin cass adina,
en mauns dil cassiez de Wischnunca.

Sier, cass, che i relavass dubis sur interpretaxiun ed il sen ded ina, u l'otra per scripxiun di gl' uorden forestal, sch' ei en emprema lingia la suprasenza e per lura igl' Ault Cussegl' Pign, la competent auctoritaz interpretanta.

§ 95.

Il Kreisförster stat directamein, sur l'administraxiun forestala e ha de eseguir, exactamein, senza opposiziun, scadin ordinaxiun, che se basescha sil present uorden forestal e vegn dada ad el da part dell' administraxiun forestala. Fachechef, ni era da part dil Kreisförster, il madem ha el era de secontener en riguard la ad el perseretta instrucciun desiu surveseh. En sesiuns, che la suprasenza ha de tractar demandas forestalles, ha el il dretg de separticipar detallas demandas e tractandas forestalles, a bez mo en qualitat de cussiglièz ed actuar, per manar il protocoll.

Mltra de quellas obligaxiuns ha el era, eunc de manar, la contabilitaz forestalla: 1. eudisch, che contegn, la controlla de tutta lena concedida, — 1 eudisch, che contegn exacta controlla sur l'economia forestalla, — 1 eudisch, chils preffels; — Ina controlla della lena i sco era de manar, l'entira corrispondenza forestalla.

§ 96.

Las taxas per lenas ein de pagar, annualmein, el quors dil meins. Sowember, al casier de Wischneunca.

Tuts d'avers, che vischins burgais han, da bien, siltz
 Wischneunca, ils quals han in legal dretz dils
 uauls comunals e retillen, da quels tena,
 tenor, uorden forestal, han de vigniz considerai
 sco pagaments en daner, blüz ed era mo en
 quei sen tratgo a quenz cun vals particolars.

II Quidda dils uauls.

§ 97.

Il total annual consum de tena ordils uauls
 de Wischneunca astga buca survergar il annual
 total creschamen de quels.

§ 97. d'igl uorden forestal cantonal.
 Dues in on ne l'auter, il consum de tena,
 muor, extraordinarias circumstanzias in-
 evitablamein, survergar, il normal creschamen,
 dils uauls comunals, sche ha la Wischneunca
 de requorer, per ina, dalla concessiun tier igl
 Ault Cursegl Pign ed el quors dils 5 ons
 proxim, suondents ulivar, ora, il survergau
 consum entras in, proportionau spargn.
 La rendita tottalla, sco era il creschamen,
 etils uauls de Wischneunca, ei stipulau
 sin 540 meters cubics massivs ad on.

§ 98.

Tutta tena, che vegn concedida als vischins
 ordils uauls comunals per lur agien basegns
 intern, vegn tenor usit, tagliada, resgiada,
 ed emplunada dals proprietaris da quella
 sez.

Tutta lena concedida, vegn marcada ora dal
 Rievierförster, en quell'as parcelles di uauls,
 las qualas vegnen ad el insinuadas tres
 il Rievierförster en entelgiensecha cun la
 supranonza locala. —

§ 100.

Largias e bluttas, che vegnen fatgas els
 uauls entras pinaz ora stedi la lena, ston
 en logens, nua eh'ei maunca ina sufficienta
 naturala nova carsehiensecha, vigniz,
 el quors de 3 ons, suenter, ch'ellas ein fatgas,
 plantadas ora cun giurnas plantas.

Per haver da tut tempore i gl'agien necessari
 e qualificau, material per plantar ora
 bluttas e largias cun uaul, ha la Wisch-
 neunca costruiu e dirizau, en in agien,
 curtin, che producescha in tal material
 en abundonza. Quel ei de cultivar e con-
 servar, en bien e prosperivel stand.

§ 101.

Sur de tut concedi ni era vendi products fore-
 stals sto l'administraziun forestalla, resp.
 il Rievierförster manar in, exacta con-
 tabilita.

Ultra dils ordinariis cudiseho per concessiun
 de lena de baghiar e de fuig ei era eune de
 manar in, contabilita, sur dell'economia
 forestalla, or ella quala in sapi ver in,
 clara ed exacta survista, en tgei masira,
 e proporziun, che las singulas parcelles
 forestallas stehien en riguard creschamen,
 e consum, ner, gudamen.

En uauls, els quals vegn marcau, era lena, ed ei
 leu buca se hen ordavon, sufficientas vias de
 manadir, sco era buca sufficientamein sigirs
 fistatgs, sco ei vigniz, construiu, avon che pinar,
 alla lena, vias e fistatgs, se he las relaxiuns
 localas lai en tier ed ei era buca compiglian,
 cun memia, grondas difficultats e quosto;
 sina quei che quella lena sigliada sco era,
 quella che resta eunc anavos si dretg sapi
 senza don vigniz, retratga ord gl' uaul sigir,
 e comodeivla mein: —

Il sigiar, era dalla vias ei causa dil
 Kreisförster.

A. Netz Principal.

1. Lenä de Baghigiar.

§ 103.

Sin damondas fatgas e concedidas dalla
 Wischneuca, a ses habitants interns
 lena de baghigiar, e ded aissas per prezis
 moderai. Petiziuns per lena de baghi-
 giar, e ded aissas don vigniz, fatgas el quoro
 dil meins i Statg tier la suprastonza, resp.
 l'administraziun forestalla, indicont,
 lu era el madem temps il basegn ed ap-
 plicaziun de quella. Tultas damondas
 per lena de dierez, vegnen intercuratgas
 dael in comember, dil Oberheiz ed dal
 Kreisförster, e lu conform il da quello
 renconischu basegn fixau, son il
 necessari quantum, sco il sortiment.
 Definitivamein, decida la suprastonza, se he
 bein ina damonda de lena seigi de conceder,

enviar anavos, ni era reducir, il quantum
demandau. Atq dis avon duei vigniz, puplici-
cau, il di, che vegn concediu, talla lena. Sin
quei di deigien, tuto quels che garegien lena,
de baghigiaz, haver, observau, il far urentaz
entras ils indicai, personals.

§ 104.

Petiziuns per concessiuns de lena, de baghigiaz,
astgen, vigniz, risguardadas mo eschi lunsch,
e mo en quei cass, che talla lena, cun tutta
autra lena ensemen, eh'ei absolut ed inevi-
tablamein, necessaria de conceder, per il basegno
intern, survarghi buca il stipular, crescha-
men dils uauls comunals. Sier, cass urgento
ei igl annual quantum, lena de diever, de
reparter, sin, ils singuls petisuns e quei
a norma, dil pli u m eius urgent basegno.

La lena, de baghigiaz, vegn concedida cun risguard
en tals uauls, seche las circumstanzas lubeschen,
ils quals ein, il pli maneivel, situai, dil luig,
nuq che quella vegn, applicada, mo aber fonaton
adina, ord ils ordinari, usitai, locals.

§ 105.

Stintza, vischin, ha il dretz de pinaz, nachluelo
per, on, per sius diever, duei aber, avon che pinaz,
demandar, e cura eh'el ha quels pinaz, denovamein,
far de saver, ad in personal digl Oberheiz.

§ 106.

Fscherchels ei lubiu, de pinaz, en tuto uauls de
maun, sub seo era, dador Bugnai.
Schiluns ei lubiu, de pinaz, els uauls cumino
a gratis, aber, adina, mo rauba, secea.
Per gieinas, scallas, geistas, per chitochar,

thiers ellas alps adga, vegniz pinas, nazina, lena.

Per begls son els vischinadis, scoera, per las
aclas entuorn, sto ei vigniz dau, in ton pagamen,
senoz schaziada, dil Rievierförster edell
administraxium, forestala.

§ 107.

Lattas suenter la via, vegn ei dau, a gratis,
suenter ch'ei gli ei vignu urentau, dall'admi-
nistraxium, forestala, sche bein ei seigi encerto
logens de basegns de dar, duas ner mo ing.

Sua ch'ei gli ei buca necessari basegns vegn,
ei dau, mo ing, per quoro. Era due in quella
vegniz, dadas dal Rievierförster, e pinadas per
igl unviern, a rischun ch'il len ei lura pli
serraus ed ein, pli cuzeivlas. Quellas lattas
vegner, era sco autra lena de baghigiar, pro-
pocoladas ed urentadas.

§ 108.

Pedixiuns per concessiuns de lena de baghigiar,
che vegner, fatgas ded auters temps e sin autras
vias e modas, antgen vigniz, risguardadas
solettamein, mo tier, ing, specialla, urgente,
necessitah, la quala ha aber, en scadin cass
de vigniz, constatada cun, mussaments.

En quei cass han ils respectivs petents de
pagar, ultra della tax, eune las occuridas
spesas per la concessiun, e marcar, ora tall,
lena.

§ 109.

537

Tutta l'ena, seigi de baghigiar, de fuigner, l'ena vendida, deigiesser, pinadase nodadas sin miez Stenaduz; sco era duci dalla l'ena vigniz ordigl uaul aschi gleiti sco ei glei ina practiably via de schliusa; cun excepziun de cass non provedi; cas contrari, croda quella l'ena anavos en disposiziun della Wischneuca.

§ 110.

Tutta l'ena de baghigiar, concedida per in prezzi moderau, sco da vendida dil di, che quella ei concedida enteifer il dus proxim suondonts onno esser messa en effect, e quei ading mo siez quei intent, per il qual quella ei devedada. Leu sura vegn manau dal Revierforstz ina speciallz exacta controlla. L'administrazion forestalla sa excepziunadam ein siez speciallas circumstanças conceder ina suspensiu dil sura allegau termin, per metter dalla l'ena de baghigiar pli tard en effect, schei vegn fatg ina dalla domanda. Tals petilums son aber esser fatgs e motiva; siez l'administrazion forestalla 2 meins avon ch'il fixau termin, seigi spiraus. Tallas concessiuns de suspensiu dil tempo, las qualas ein aber ading per scadin, cass mo ina gada e mo per 1 on admissiblas, ein de remarcar el protocoll de concessiuns della l'ena de baghigiar. Nintg on el quoro dil meins, statg ha l'administrazion forestalla cun il Revierforstz de mirar, bein suenter, e se perschua der, sche bein la l'ena de baghigiar

e ded aissas, concedida avon 2 ons, seigi era
veramein messa en effect ner buc.

2. Taxas per lena de baghigiaz eded aissas.

§ 111.

Tuttas taxas de lena serefereschenz sin il
meter cubic: Per meter: / miserau en natia
il best edei de quintaz tenoz qualitat, e
localitat fr: 2: 22 Ch sochen fr: 4: 44 Ch il
meter cubic massiv.

Per lena de bischelsiez a queducts de lenz
vegn pagau ina taxa ded 8 Ch il meter
lungiez e per schlusels 10 Ch il soc.

§ 112.

Per las sura allegadas taxas el § 111. vegn
concediu lena de baghigiaz eded aissas mo
vid bagetgs necessaris. Per bagetgs neces-
saris ein de considerar:

- a) Preparaturas vid existents bagetgs, ils quals
survargen aber buca igl ordinari basegns
per ina familiä, che ha e se occupa percha
eun ina economiä d'agricultura,
/: 1 casa consistenda ord istiva, 2 combas
ed auters necessaris locals en quella, sco era
ils necessaris nuegls e clarans, ils quals arden
aber buca vigniz creschentas senza absolut
basegns.
- b) Bagetgs novs de vischins burgais, sche
la supranza renconoscha, che tal seigien
necessaris pil diever de habitaziun privat,

ner per in inten, ded ina, oeconomia, d'agricultura
ordinaria. La grondexia ded ina casa nova ei,
de stabiliz tenor, indicaxion, sub lib. a)
Per intensivas spicula, iuns d'industria,
vegn concediu, lena de baghiar, e ded ainas
mo en quei cass, ch'il creschamen, dils uauls
comunals, survarga il total consum de lena
e quei lu eune ading mo per prexis de
hanletg. A mistregnes son jasters, sco burgais
de Wischneunca vegn dau, nigina lena per
dievez de lur mistregn.

3. Lena de berschar e taxas de quella.

§ 113.

Sco lena de berschar, vegn dau plantas quid
pai en ulivas, sorts. S'ingga sorts lena vegn
calculada sin 4 - 6 meters cubics en planai,
sch'il creschamen, dils uauls lai quei siez.

§ 114.

Per la sorts lena de fuig paga scadin, che
pren ella, ing tax de frs. 2, laquala ei
de pagar, al cassier, de Wischneunca il
pli tard alla fin de November.

§ 115.

La lena de scola procurechen, ils uffens de
scola siez voluntariamein. Atlas chischerias,
son de casa, sco ellas alps vegn dau, nigina extra
lena de berschar.

Las taxas per la lena de bersehar, la caltsching
 pil basegns intern, paga scadin vischin,
 anorma de quantum caltschina, ch'el
 retilla, numnadamein fr. — : 40 et il
 Zentnermeter /: 40 et il salm /: 1. Il vendez
 caltsching ord wischnunca ei a scadin,
 privah, scomondau. Il basegns de caltschi-
 na en vischnunca, vegn, fier cass special,
 stabilius conform las determinaziuns
 dil § 112 lit. a)

§ 117.

Lenà morta per tiara, la quala ei sil tga
 buca pli ch'in decimeter, diameter grossa,
 sa, sut survegionza vigniz messa ensemen,
 davenda miex Zercladuz sochen la fin
 de quei madem meins e davenda miex
 sochen la fin d'October. De lena si dretg,
 schegiz secca, astga negin far dierez,
 senza lubienseha della suprestonza.

§ 118.

El uauls cumins eis ei lubiu, de pinar draussa,
 e metter ensemen romas senza patrun, i plontes
 de pegn aber giud per seigi verd ner secc ei
 scomondau, de pinar, scoera de rezgiar, ora
 pegada, resalvonh fatta lena, che sederscha
 ell'aua po scadin, prender. Duess ei aber
 schabegiar, che en schetgas ner uauls cu-
 mins lavinas duessen davestaz, ils uauls
 e manar, in considerabel quantum lenas
 ell'auas, sch'astga negin far dierez de
 quellas, entochen, che la wischnunca ha
 buca concludu, tgei far eun fallas lenas.

§119.

Eis ei strentgamin, scamondau, de prender ord
las numnadas schetgas en §120 tenas, seigi
da tgei natira ch'ei vegli, priu, ora manedels,
senza durraz, uaffens auter, che resti.

§120.

De far, ora euscha, ed era resgia giu, quella ei lubiu,
moela uaulscumins, sco era ei leu, lubiu, de
ruclar giu, quella. Las schetgas aber, ma chin,
astga bein far ora euscha, mo buca ruclar,
giu, quella, sunder, runar, giu, sco era buca,
resgiaz giu, talla ein las sequentas:

1. Tgl uaul Surrhein, trasena dora priu, ora la
schetga della pun Baselgia.
2. Tgl uaul Kual.
3. Tgl uaul Buznai, priu, ora la schetga
de S. Giusep.
4. La schetga da dera Kaela.

§121.

Tgi che fa tenas mortas, seigi de tgei natira che
vul, cumpiglian, en draussa, pli che per sui,
exclusiv di evez, bein aber, per far, cun quella
entras hanletz interress, ei sul peina de
castitg.

§122.

Tgi che venda lena, ner aissas ord wischnonea,
seigi quei, sut tgei pretext che vul e de tgei
qualitat, lena ch'ei vul, croda en in rigurus
castitg. — Extra Holzmarktänfen aus der Ge-
meinde Börsen & Cimmern sind untersagt, so
lange der jährliche Holzconsum der jährlichen
Treibholz übersteigt & mit demselben nicht in's
Gleichgewicht gesetzt ist. —

Taxas pils jasters domiciliari:

§ 123.

Aschi lunsch scoigl annual creeschamen,
dils uauls comunals survarga il consum
pil necessari basegn dils burgais de Wisch-
neunca, vegn ei era concediù, tena de baghiar,
ded aissas e de berschar, als domiciliari, e
ziwar silla madema moda e maniera,
sco vegn concediù als oriundels burgais.
Per la sort, tena de fuig pagen ils domiciliari
pro: 5 de pli ch' ils burgais de Wischneunca;
per tena de baghiar, aber, la madema taxa,
sco ils burgais.

B Gudiada subordinada

1. Pasculation, els uauls.

§ 124.

Il pascular, cun thiers manedels els uauls
senza pastur ei scamondau.

En logens pluntai, ora, cun uaul, sco era, en tallas
localitads, nua eh' ei seplonta ora da sesix
cun plantas giuvnas, ei era scadina pas-
culation, scamondada e quei per aschi diù,
sco ei vegn buca concediù, dal competent
personal forestal cantonal.

Ad interrum ei per in tempo nundeterminau,
ei scamondau de pascular, cun thiers manedels
en sequentas parellas forestallas:

1. Maul = Bügnai, priu ora omisduas spundas della val = Bügnai;
2. Maul = Kiriel,
3. Maul = Camischollas,
4. Maul = S. Brida,
5. Maul = Surrhein,
6. Maul = Claus.

Considerabels spaxis d'uaul plon dai ora, ni de creschiense ha giurna naturala, ston vigniz, pertgirai ora; pli pignos Pous uaul de talla nativa han aber de vigniz claus ora, sinagui che la pasculatiun, sappi vigniz schada tiez cun scadina spexiz de Thiers.

2. Il farz de stiarnez.

§ 125.

Il farz de stiarnez, seigi de tgei sortimen che vul, ei scomondau, en tuts il uauls.

§ 126.

En tuts uauls, senza excepziun, ei strengamein, scomondau, de farz daischa, rascha, scorsa, barba, nez, carridaz. Ons de scartezza de fein, sa ei vigniz cun consentimen, della wischneuna lubia, de farz daischa e barba. Plinavon, ei era, ^{segave} il spalar, fein, scomondau.

§ 127.

Particolars, che lesen, rumpersi e farz grubas de chiss, arschella ne de erappa, sco era costruir, vias tras uauls comunals, las qualas croden, enteifer, la terminaziun forestalla, han de demandar, la wischneuna, per ina

dalla specialla concessiun, laqualla sa corrisponder, ad ing, dalla domanda mo encounter, in, "Brevero" ed ing comensurada bonificaziun.

Determinaziuns surz dellas Classenas.

§ 128.

Tuttas seifs de len ston vigniz, fatgas ord lena, de plantas veglias, laqualla sto vegniz fendida ner resgiada, priu, ora las lattas suenter, il stradun. La lena de classenas ha il Brevier forster de marcarora, plinaron, ha el era l'obligaziun de minga primavera, bein intercuriz, las seifs e se persehuader, ch'ei seigi nigliu, conterfatg a gl'orden dellas classenas. Tuttas seifs de pignola, ein, scomodadas de construir. — Per spartielas denter, ortos ner mises, sco era per clauder, en logens, ch'ei tochen ussa buca vigniz, claus, vegn, dau nigina, lena de clauder, Dacheudienvi duei buca vegniz, dau lena, de clauder, ortos novs, mises ner pestiras, che vegnen urbarisadas. — Per successiva-
meinz, reducir, il consum de lena per classenas, vegn stabilu, che scadin, vischin, ner possessur, de funo, il qual ha de mantener, classenas, vegni indemnisaus ord cassa, de wischneunca, per dismetter classenas le len e construir, en stagl de quellas mirs ni era seifs vivas cun, 50-80lk. per, scadin, meter lungexia, ~~mir~~, ch'el fa. ^{e seifs vivas}
Tals mirs ston a ber, ading, esser, costruì

aschi, ch'els remplaxeschien ading en tuts
risguards sufficienta classenna. Falomiro e seifs vivas
ston luera ading vigniz, manteni en bien e
sufficienz stand; cas contrari fussen, fals
sullaposts ad in comensura, castitg.

Qua ch'ei gli ei ing gada stau mir, ^{e seifs vivas} adga
mai vigniz fals pli seif de ten, seigi lu
ch' fals mir seigi en a sias uras vigni pre-
mia; dalla wischneunca, ner bus. Quels
mir ston conform il terren, haver ina altexig
de 60 - 90 centimeters.

Lur de midadas de classennas de ten en
mir ^{e seifs vivas} vegn teniu e manau in spezial exach
protocoll.

§129.

Las classennas de maun sura, en ed ora, ch'ei
encunter las pastiras, vegnen dadas ord ils
uauls de maun sura; ils pals, sco era autra
classenna, vegn dau, els uauls de maun
sur. Qu' de maun sur vegn dau la classeng
mintga mai, il pli demaneivel di's praus.

Determinaziuns penallas / castitgs /

Ultra dell'obligaziun tier compleing bonificaziun per futs caschunai, dens, silen, surpassaments dil present uorden forestal sequents castitgs sur sesex:

a) Per retardimen, e muncus incassamen de castitgs forestals, de taxas per lenas ed auters products forestals nez ulteriurs daves forestals, neglighi da part dell'administraziun forestalla fra 5-10; quella vegn per quei a ber eune tonaton buca schligiada, dall'obligaziun, ded incassar, compleinamein futs daves de quella natira, ils quals ella ha ignorau de tier en a dretgas uras.

b) Per il cass, che l'administraziun forestalla manas sur l'applicaziun della lena de baghiar, de claiissas e de dievez, concedida per in prexi moderau, e un negina controlla, ni era mo negligentamein, croda ella en in castitg de fro: 5-10.

c) Tgi che retilla lena della Wischneunca per prexis moderai, e metta quella buca a dretgas uras en effect, priu, ora il cass ch'el havess domondau, ed obteniu ing prolongaziun dil temp, ni applichescha quella lena buca tier quei intent, per il qual quella ei ad el concedida, croda en in castitg ded 1-10 fro. per meter massiv.

d) Quel che lai spiraz il temp fixau de manar la lena de baghiar, de dievez, ded aissas ne era de berschar ord gl'uaul, croda en in castitg de fro: - 20 lb. - 1 fr. per meter massiv.

e) Il negoziar, cun scadina, sort, de lena, retratga
ordils uauls de wischnuunca, per prexis
modera; ni era, a gratis, ei, stabiliz in,
castitg ded 1 — 10 gadas la valetta de
salla lena, vendida.

f) Tgi che peing lena, ne metta salla en=
semen, seigi lura de tgei, qualitat chevul,
senza dretg e lubiensch, paga, in castitg
ded 1 — 10 gadas la valetta mercantilla
de quella.

g) Il pascular, en uauls cun shiers ma=
nedels senza pistur, ei, in castitg de
20 — 50 lb. il tga.

h) Il paschentar, giu, cun shiers manedels
ellas parcelas forestallas, indicadas
en § 124 era, eunc sub pistur, ei, fixau,
in castitg de 20 — 50 lb. il tga.

i) Il paschentar, giu, en uauls plantai,
e cultivai, sco era, en uauls giuvens, che
seplonten, e creschen, si de seser, ei in,
castitg de 50 lb. — fr. 1 il tga.

h) Il far, de stiarnez non lubiz, fr. 1 — 5
pez bla ni il sac.

l) Tgi, che contera, allas perscripziuns
allegadas els antecedents §§ 125 e 126
paga, 1 — 5 gadas il don caschunau.

m) Scadin far fuig ^{espre} en uauls, ni dar fuig
brutg e bestgas, ni era bersehar, cotgla,
en quels ei scomondau, sub castitg de
pro: 2 — 50 pez mintga cass.

§ 130.

Scadin decretau, castitg ha imedia, devigniz
incassau e croda, per $\frac{1}{3}$ de quel agl annunziader,
sil cas ch'il surpassader, vegn enconischento

ed il rest, croda, en cassa, de Wischneunca,

Classificaziun dils Mauls.

a) Laschetgas de maun sura /: fridas:

§ 131.

I. Tgl entiz uaul de Rosas, sur Selva, ord il qual ei gli ei, sub negin preteat lubiu, de prender ora, lenas, seigi romas, draussas, carrida, manedels, deseharing etc, essen, quei uaul cheu sco in necessari, schierm, per il vitz Selva. Tgi che conterfa a quei, uorden, ei sulla posto ad in rigurus castitg. Era duei cheu vigniz, concediu, ner vendiu, negin, lena, giud pai, da parz, di gl Oberheit, senza expressiva lubienseha, e contentienseha, della, Wischneunca, e dils Wischins de Selva, priu, ora, la lena, sedersehida. Ci era, de remarcar, che las plantas, las qualas sesan flen, sin la pastira, vendida, a Wigieli Werth, sco era quellas, che podessen eunc, rescher, suenter, ein, proprietaz della, Wischneunca. —

A Tschamuz, Klaun = Ferriers, ei, serrau, e fatg, schetg = serrada, la draussa, tutta, el Draus = Darvun, e l'entira, Val = Darvun, entochen, si tier, il trutz della Cordas. Plinaron, la draussa, cladoz, Cresh = Pun, sud il trutz ora, tochen, o grepp, gries e tochen, giu, tier, l'aua,

II Igl uaul Carmihub, S. Brida,
sur via ora, sochen, il fil de Sumsasi, vul diz
Aut quei, che penda dadens en agiu, ei era
schetga fria. Quei che penda aber enconter
Ludada, duei poder, vegnir, pinaz, tena de
clauder, aschi lunsch sco ei dretgs, sco era
per la pun de Christi e Rüera etc.

Igl uaul sur la via, numnaus la Foppa =
Tschuppina tras en ed ora ei schetga reser-
vada. Era la badugna en Carmihub e var =
gont enasi sochen sum ei strentgamein
serrada, sco era il pinaz, tortas de scuas
sub peing de grond castitz.

Il pinaz ora draussa, nez outra tena ella
Röffna ei tottalmein, scomondau.
La draussa, ella, Röffna daven della Val-
Tgaffruß an enasi, ed a Tschuppina,
daven, dal grepp Segnèclè, an enasi ei,
reservada, per dièver, dils mises e dellas
alps.

III Igl uaul Liez, sco era igl uaul de
Stallamusa, ein omisedus schetga fria;
Era eis ei scomondau, de pinaz, draussa, silla
Val-Pullanera, priu ora per dièver, de
chischar, la stad si Culmatseh.

III Igl uaul Stilla, dal fil dil Gionduss
si, quei che penda encunter, Stilla ei,
reservau, per schièrm, dils bagetgs de
quei mises e duei per quei vignir, priu
ora, niging tena quid pais.

V. Tgl uaul Felwien e Camischollas,
compriu en l'entira Londadusa, daven
dil spitg dil Giendus, en tochen o Proclunda,
en sia entira extensium, ei schetga fria.

VI. La Badugna sur Sedrun, son quella
sil prau, sco sin pastira ei schetga fria, per
schierm dil vitg Sedrun, e per quella rischun
tattalmeiz scamondau, de pinaz, ~~to~~ to to to, sco
era de tagliaz entuorn la badugna sèzza
e quei sur peina, d'ed in fetg rigurus castig.

VII. Tgl uaul Siriuel d'aven da la sura
numnada Badugna, brassi e giu tochen
era sil fil, v. d. quei che penda encunter il
vitg Sedrun, ei era schetga fria, e deigi
vigniz vendiu nigina lena, giud pai.

VIII. D'aven dil spitg, quei che penda encun-
ter la Val-Bugnai, tochen la val dil Run,
e tochen la Val-Fistatgs, ei schetga reservada.

IX. Si la Val, d'aven della val dil Run e
Fistatgs tochen la Val-Gerviuts, ei era schetga
reservada, resalvon, la sgauma e quel
logens per schierm dil bagetgs.

X. Tgl uaul naven della Val-Gerviuts
anora tochen Udatsch e dil fil giu tochen
sur il prau de Bugnai, aschia, sul quei, che
penda encunter la Val-Bugnai, ei schetga
reservada.

XI. Saven dil sura numnau, spitg tochen
ora tier il fistatg l'Arsehella, ei schetga
reservada ad interrim, e quei senza condixium.

XII. Saven dil fistatg l'Arsehella tochen ora
sil confins de Suster, ei schetga reservada.

XIII La Val = Bugnais sub via, dadens e dadora
tochen, siels praus, ei, schetga, reservada.

b, Lassehetgas da maunsuf.

I Igl uaul Plaun = Viradas, sco era las
vals tochen tierz ils confins de Cornera, de
l'otra vard dell'aua, ils Tochalers etc, ei,
schetga, fria.

II. Igl uaul Sual, tochen o tierz l'aua, Sual,
ei, schetga, reservada.

III Saven dell'aua, Sual tochen ora tierz
la Val = Vadretz, pig uaul Crest = Scadiallas
ed uaul la Fgauma, ei, schetga, fria, priu
ora las draussas si sur en ed ora.

Era, la draussa, daven digl prau de,
Plaun = Miez tochen en la val della
Quozza, giu, sub via, duei, esser, serrada,
tattalmein.

IIII Saven della Val = Vadretz entochen,
la Val = Vallaischa, ei, schetga, reservada,
sco era, da leu naven, tochen ora tierz il
fistalg, dadens la fontauna, nuach ils
de Surrhein, ritseheiven l'aua, priu ora,
igl uaul la pun, dador la Val = Vallaischa,
il qual ei, schetga, fria, per schiern, della
pun de Büeras; era ei quei to, uaul tochen
o tierz la fontauna S. Martin, reservaus
per dierez della pun. Draussas e bestga
ei lubiz de pinaz, e far, mo tochen ora,
sil fil, che spartz la Val dil prau della
Val = Vallaischa.

V. Naven della fontauna de Surrhein, Tochen o tier, il praus de S. Antoni, e sco il trutg dil Tgom va si tochen sum, ei schetga, reservada, per schierm, e diever, della pun, Baselgia.

VI. La badugna, a Sacla sur via, en ed ora, seigi sin prau ner pastig, ei serrada, sul las mademas condiziun, sco la badu = gna sur il vitg Sedrun, ed il possessuro dil funo han il dretg de prender, naven mo quellas plontas, che sederschen, min = tgama sin luz, praus.

VII. Naven dil praus de Sacla, Tochen en tier, quei ur, che va dador il clavau, de Burganetz e Pellidettas, si encunter, in per, fiarms, marcai, cun ina, crusch, il qual ein grad sur il trutg, che va sur grepp ault enasi, ei schetga, reservada.

N.B. D'inter Graunauseh e Valstgira, ei igl aschi numnau, uau dil Gieriets, il qual ei ussa terminaus ent uorn ent uorn.

Gli ei eunc de remarcas, che a Perdatsch dador la Val = Blaua, sur il mises dil artavel de Giachen, Martin, Berther, e Gion, Beis, Stonn, ei schetga, fria, per schierm, dil bagetg.

VIII. Naven da Plaun = Schlaus en Perdatsch, anora, ent tochen e la val dil Fscheer, e sco il dutg ent adem il plaun las Cavorgias vegn giu, ent tochen ent tier, la pun Perdatsch e la Val = Caltgera dat ena si, ei schetga, reservada, solez per, la calt ching e la pun.

IX. Della Val = Caltgera anen, igl uau la Cungieria, ei schetga, cuming, era, reservada, per, la pun Perdatsch.

X. La schetga nova, egluau Carorgia compe-
glia l'entira Val = Valatsch da maundadens,
anora tochen tierz il turtg, che va da Mises-
grond silla Riada. Daven dil cantun,
ora giu dem dil prau de Mises-grond giu,
encunter il fopp de Mises-pign ei figliu,
ora, plüas eruschs els pegns. Siglur sub
quei fopp de Mises-pign ei in tierm, che
fills giu cun in auter, si sum la grava.
Schetga serrada ei era quei toc, per la pun-
de Carorgia = sura, che va dadensi sco la pur-
segliu dil prau datsi, da quei ur enasi,
eneunter quei tierm, siglur sub il fopp de
Mises-pign. Era ei eune de remarcar, che quei
uau sur ils bagetgs della Riada seigi schetga
serrada per schierm, dil sura allegai bagetgs.

XI. Tgl entir uau de Claus, sco el ei dadens,
da dora e si sura, terminaus encunter uau
e praus de particulars, ei schetga fria.

Da l'autra vard dell'aug, encunter Claus
ei scamondau de pinaz, ora tenas, seigien,
da tgei natirg ch'ellas veglien.

XII. Tgl uau da Gièpia, che confina,
encunter ils praus de Rhein de Claus e
Surrhein ei schetga fria.

De remarcar eisei ei eune, ch'ei seigi
per in temps nundeterminau, scamondau
de pinaz badigna, en Perdatsch, els
Barschans, priu, ora tortas de seuas,
bein aber, ch'ils tschuppials vegnien, scha-
nigias.

Classificariuns dils uauls-cumins

(Quei ei scret sigl "Uoracem sur il tener
s. s. bos ner saurs de rarra")

I. Vadens Nacla sur il crest de Burganets,
dadon il prau de Tallidettas va si, aneu
Nochen emad'em ipl uaul de Havel-Secs
ei uaul-cumin, resaltron, sur ils baghetgs
de Fardatsch e la val de Havel-Secs,
Puz quei che penda en quella val, a schetga
serrada per schiern dils baghetgs.

II. Da l'entra vord dell'ava de Nalps
dals confins de Nalps anora, numnan il
Plann-Schlaus, ei uaul-cumin. Sigl
ent schies d'uaul, che confinescha e schai
il pli demancivel dell'alp de Nalps,
han ils personavels de quell'alp de nager
il cretg de pinar la necessaria lenna per
baghier baghetgs novs e reparar ils veders,
priu ora sil Crest-Nirschlaus, il qual ei
serraus per Regauma.

III. Naven della val dil Tschler ed il
dusq emad'em il plann las Carrigias,
entochen ora sco ipl ur della Tal-Valle:
Scha jaglia sidengui ei ora uaul-cumin.

III. Naven dils confins dadra della
sura numnada schetga nova, l'entra
Tal-Gierm entochen hier ils confins
della Tschnaunca de Medel, ei era
uaul-cumin.

Copiau 20.3.1967

Heuday Toni arch.